

Kannanotto Tervolan uraanivaltaushakemukseen Dnro 91/652/2007

Lappilaiset Uraanivoimaa Vastaan -kansanliike vastustaa valtauksen myöntämistä uraanin etsimiseksi Tervolasta. Toivoisimme uraanivaltausta hakevalta Mawson Resources yhtiöltä myös enemmän kiinnostusta tiedottaa kansalaisille toiminnastaan. Kanadalainen Mawson Resources toimii Ruotsista käsin ja käyttää siellä nimeä Mawson Energi. Yhtiö ei ole pitänyt ainuttakaan tiedotustilaisuutta Tervolassa ja valtaushakemus on tehty ministeriöön **ainoastaan ruotsiksi**, vaikka Tervola on puhtaasti suomenkieliselällä alueella. Kritisoimme ministeriötä siitä, että se antaa tällaisen tapahtua uraanivaltauksen ollessa kyseessä. Viittaamme Sipoo keskusteluun, jossa ministeriön piti kääntää asiapaperit suomesta ruotsiksi, väestölle luettavaksi, vaikka lain mukaan suomenkielinen versio olisi riittänyt.

Ministeriön kuulemiskierroksen käynnistäminen keskellä kesälomia rajoittaa myös osaltaan kansalaisten mahdollisuuksia osallistua päätösprosessiin. Selkeästi tämä osoittaa sen, että ministeriö pelkää keskustella uraanivaltauksista muina aikoina kuin kesälomien aikana. Ministeriön toiminta on erityisen paheksuttavaan, varsinkin kun Kuusamon ns. Kitkan Kouvervaaran kuulemiskierroksen kohun jälkeen ministeriö lupasi, ettei uraanikuulemiskierroksia enää järjestettäisi kesälomien aikana. Painotamme sitä, ettei Tervolan kunnanelimet pysty asiaa käsittelemään, kun valtuusto ja kunnanhallitus on kesälomilla. Tämä on selkeästi ollutkin ministeriön kuulemiskierroksen tarkoitus – ja ministeri kantaa poliittisen vastuun. Ihmettelemme, miten keskustalainen ministeri voi sallia tällaista toiminnan ujutusta Tervolan Kätkävaaran maatalousalueelle, Pisavaaran matkailualueen läheisyyteen. Uraani leimaa kohta koko Lapin imagon.

Lappilaiset Uraanivoimaa Vastaan -kansanliike muistuttaa, että uraanikaivostoiminnassa syntyy suuria määriä jätettä. Kaivosalueille varastoitavaksi jäävässä jätteessä on jäljellä 85% uraanin alkuperäisestä radioaktiivisuudesta. Jäte sisältää pitkäaikaisia radioaktiivisia aineita kuten torium-230 ja radium-226 (puoliintumisajat 75 000 vuotta ja 1650 vuotta). Jäte sisältää myös raskasmetalleja ja on kemiallisesti myrkyllistä.

Kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA:n listaamia uraanikaivostoiminnan terveys- ja ympäristöriskejä:

- liukoisten radioaktiivisten ja kemiallisesti myrkyllisten materiaalien joutuminen pohjaveteen ja vesistöihin
- Louhinta- ja murskausjätealtaiden pettämisestä aiheutuvat katastrofit ja hidas saastuminen
- radioaktiivisesti ja kemiallisesti myrkyllisen pölyn leviäminen ilmapurtojen myötä ihmisiin, eläimiin, kasvistoon, vesistöihin ja kaloihin
- radon-kaasun päästöt: radonin ja sen hajoamistuotteiden leviäminen ilmapurtojen mukana laajalle alueelle
- kemiallisten yhdisteiden vuotaminen vesistöihin ja pohjaveteen

Säteilyturvakeskuksen ja IAEA:n mukaan vesistöjen ja maaperän suojeleminen uranikaivostoiminnan vaikutuksilta edellyttää suljettuja vedenkäsittelyjärjestelmiä ja tiiviisti vuorattuja lietealtaita. Lisäksi toiminnassa syntyvät radioaktiiviset jätteet täytyy käsitellä ja loppusijoittaa niin, että ne voidaan täysin eristää pohjavesiympäristöstä.

Varotoimista huolimatta nykyaikaisillakin uranikaivoksilla on tapahtunut onnettomuuksia jo kaivoksen toiminta-aikana ja radioaktiivisia aineita on näin päätynyt pohjavesiin ja vesistöihin. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat lisääntyvät sään ääri-ilmiöt lisäävät uranikaivosten ympäristöriskejä. Esimerkiksi turvallisen ja modernin uranikaivoksen mainostettu Rangerin kaivos Australiassa tulvi odottamatta keväällä 2007 äkillisten rankkasateiden johdosta. Myös Kanadan Cigar Laken uranikaivos on suljettu tulvan takia. Uranilaitos Kanadan Port Hopessa, Ontariojärven rannalla suljettiin uranin ja kemikaalien vuotojen takia heinäkuussa 2007. Monista maailmalla toimivista kaivoksista tai jo suljetuista kaivoksista on raportoitu aiheutuneen vakavia ympäristön saastumisia. Lisäksi minkäänlaista kokemusta ei ole uranikaivosten jätteiden eristämisestä pitkällä aikavälillä, joten uranikaivosten turvallisuuden takaaminen tuhansiksi vuosiksi eteenpäin on mahdotonta.

Uranikaivoksen perustaminen Tervolaan muodostaisi saastumisriskin erityisesti pinta- ja pohjavesille. Mawsonin uranivara-alue sijaitsee metsästyksmailla Mustamaassa Kätkävaaran ja Pisan luonnonpuiston tuntumassa. Mustamaan alueella sijaitsee virtaavia vesiä, joista lähimpänä ovat Vaajoki ja Suksijoki. Mustamaan lähellä virtaa myös Louejoki, joka on yhteydessä Kemijokeen.

Uranikaivostoiminnan työllistävä vaikutus ei ole merkittävä, sillä kaivokset ovat todettujen työterveyshaittojen vuoksi pitkälti automatisoituja. Sen sijaan uranikaivostoiminta saattaisi laajemmalla alueella vaikeuttaa muiden elinkeinojen toimintaan. Erityisen suuren uhan mahdollinen uranikaivostoiminta aiheuttaa Lapin matkailun imagoille, porotaloudelle sekä marja-, luonnonyrtti- ja maataloudelle. Nämä elinkeinot perustuvat tunnettuun, vuosia rakennettuun imagoon Lapin puhtaasta luonnosta. Myös luonnon virkistyskäyttö, metsästys- ja kalastus kärsisivät. Kaivostoiminta louhinta-alueilla kestää vain muutamia kymmeniä vuosia, mutta louhinnassa syntyneet radioaktiiviset jätteet jäävät säteilemään alueelle sadoiksituhansiksi vuosiksi.

Uranikaivoksista on lisäksi todettu aiheutuneen terveyshaittoja ihmisille. Venäjän lääketieteellisen akatemian tutkimuksen mukaan maassa sijaitsevan Oktjabriskin kaivoskylän asukkaiden pitkäaikainen altistuminen radioaktiiviselle pölylle ja radonille on moninkertaistanut syöpätapaukset, keskenmenot ja sikiöiden epämuodostumat. Vuonna 1991 tehdyssä tutkimuksessa uranilouhoksen lähellä asuvista miehistä 65% kuoli ennen 60-vuoden ikää ja miesten syöpätapaukset olivat lisääntyneet 3,2-kertaisesti vuodesta 1971. Espanjassa Andujarin uranimalmirikastamosta 30 kilometrin säteellä asuvilla leukemiatapaukset ovat lisääntyneet 30%. Ciudad Rodrigon malmirikastamosta 15 kilometrin säteellä asuvien keskuudessa leukemiatapauksia ovat lisääntyneet 70%. (López-Abente et al. 1999). Alueilla

munuaissyöpä on lisääntynyt 40% ja keuhkosyöpä 10%. (López-Abente et al. 2001)

Vuodelta 1965 olevan kaivoslain mukaan mikä tahansa taho voi halutessaan tehdä uraanikaivosvarauksen ja hakea varaamalleen alueelle valtausta ja sen jälkeen uraanikaivospiiriä. Kansalaisten ja maanomistajien oikeusturva on vanhentuneessa kaivoslaissa erittäin heikko. Suomen perustuslain 20 §:ssä todetaan kuitenkin, että julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Kansanliike kritisoi ministeriötä ja ministeriä siitä, että se yleensä sallii uraanivarauksien ja valtauksien myöntämisen vanhan kaivoslain vallitessa, tietäen kuinka lainsuojattomia maaseudun pienet ihmiset, maanomistajat ja poromiehet ovat uraaniyhtiöiden intressejä vastaan. Kun keskustalainen ministeri tämän sallii, niin keskusta kantaa poliittisen vastuun maaseudun uraanitulevaisuudesta.

Kansanliike muistuttaa, että jo uraanikaivosvaltauksen myöntäminen on riski vesistöille, jos valtaus lupaan kuuluu oikeus syväkairaukseen, koelouhintaan ja koerikastamiseen. Kuusamossa Kitkajärven Kouvervaarassa Geologian Tutkimuskeskuksen (GTK) 1982 uraanikairausreiästä vuotaa uraanin saastuttamaan pohjavettä maanpinnalle kuutioittain. Kuusamon terveystarkastajat mittasi vedestä yli 500 bq pitoisuuksia radonia, mutta eri uraanin radionuklideja ei kyseisillä mittalaitteilla voitu mitata. Uraanikairaus toiminta pohjavesialueilla onkin selkeästi vesi- ja ympäristölain vastaista. Pohjaveden pilaantumiskieltohan on ehdoton.

Puhdas vesi on lopulta kuitenkin arvokkain luonnonvaramme etenkin, kun voimistuvan ilmastonmuutoksen myötä puhdasta ruokaa ja vettä tullaan myös tarvitsemaan entistä voimakkaammin maailman ruokatuotannon lähennellessä maailmanlaajuisia kriisiä. Uraanikaivostoiminnan jätteiden varastoinnin valvonta tulevaisuudessa ja jätteiden aiheuttamat saastumiset jäävät lopulta yhteiskunnan harteille. Täten kaivostoiminnan aiheuttamat mittavat kustannukset maksavat yhteiskunta, yksittäiset kansalaiset ja tulevat sukupolvet.

Ministeri Pekkarisen on selkeästi nyt todettava, mille Suomen maa- ja porotalousalueelle uraanikaivostoiminta sopii ja kuka sen hinnan ja seuraukset lopulta maksaa. Lisäksi Lappilaiset Uraanivoimaa Vastaan -kansanliike kannattaa Pohjoismaiden kansankäräjien (3.8.2008) vaatimusta, että Suomi, Ruotsi ja Tanska välittömästi eroaa EurAtom –sopimuksesta joka vaatii uraanin tutkimuksia ja louhintaa sopimuksen jäsenvaltioiden käyttöön.

Lappilaiset Uraanivoimaa Vastaan –kansanliikkeen puolesta,

Mari Kunnari

Leena Koivunen